

Nona computerschaakkampioen

Jaap van den Herik

Het schaakprogramma Nona heeft het 5de Nederlandse computerschaakkampioenschap, dat in de weekenden van 26/27 oktober en 2/3 november in Leiden gehouden werd, op zijn naam gebracht met een score van 100%. Het was daarmee een waardig opvolger van Chess 0.5X, die het 3de en 4de kampioenschap, resp. in 1983 en 1984, met dezelfde score had gewonnen.

Nona is ontworpen door de Delftse natuurkunde student Frans Morsch. Vorig jaar was hij runner-up en in september van dit jaar had hij de 2de groep bij het WTC toernooi ook al op zijn naam gebracht (zie SN 10/85), eveneens met een 100% score. In dit kampioenschap speelde Morsch niet meer op de zelf gebouwde hardware van weleer, maar op door zijn nieuwe werkgever, Hegener en Glaser, ter beschikking gesteld apparatuur. Ed Rebel had daarbij de grafische uitvoer verzorgd. Na zijn succes in de 2de groep van het 5de wereldkampioenschap voor micro's had de Duitse firma te kennen gegeven het programma van Morsch op de markt te willen brengen onder de naam 'Mephisto Mondial'.

Hoewel Morsch dus al duidelijk in de lift zat, stelde hij in Leiden toch voor zichzelf vast: "Ik ben heel blij met dit kampioenschap". De partij tegen de vorige kampioen Chess 0.5X illustreert deze uitspraak: het was een prachtig gevecht tussen twee programma's die elkaar weinig toegaven.

Toernooiverloop

Er waren in totaal dertien programma's, die over twee groepen verdeeld waren. In beide groepen

werd een volledige competitie gespeeld. In de tweede groep (6 programma's) werden na 5 ronden nog twee toegiftronden volgens een soort Zwitsers systeem gespeeld. Het was verheugend een aantal nieuwe programma's en ontwerpers op dit toernooi te mogen begroeten. Het computerschaak in Nederland is zowel sterker als breder geworden, een ontwikkeling die een belofte voor de toekomst inhoudt.

Eindstand groep 1: 1. en kampioen van Nederland: Nona 6 (uit 6); 2. Chess 0.5X 5; 3. PK83 3; 4. Usurpator 2½; 5/6. Dappet, Nightmare 2; 7. Schaak ½.

Eindstand groep 2: 1. Storm, Chessmate 5½; Schak-H 5; 4. Ziggy 2; 5/6. Delta, Arachne 1½.

Om het kampioenschap

In de 4de ronde ontmoetten Nona en Chess 0.5X elkaar in een strijd die beslissend voor het kampioenschap zou blijken te zijn. De onderstaande aantekeningen zijn vooral gebaseerd op opmerkingen van Wim Elsenaar, auteur van Chess 0.5X, gemaakt tijdens zijn voordracht op de na jaarsvergadering van de CSVN.

Wit: Nona

Zwart: Chess 0.5X

5de Ned. Computerschaakkampioenschap

Nimzo-Indisch

1. d4 Pf6 2. e4 e6 3. Pc3 Lb4 4. De2 d5 5. a3

Deze zet staat niet in het openingsboek van Chess.

5. .... Lxc3+ 6. Dxc3 Pf6

Chess speelt op eigen kracht: ontwikkelt eerst de paarden, daarna de lopers, rokeren, etc. Het programma begrijpt de problematiek van de stelling niet.

7. Lg5

Een goede zet. Elsenaar vertelde dat hij de partij thuis door Chess

had laten naspelen. Zijn programma speelde daar met wit 7. e3 of 7. Pf3 om pionverlies te voorkomen.

7. .... dxc4

Chess "ziet" pionwinst na 8. e3 b5 9. a4 bxa4 10. Dxc4; Morsch: Nona haalde hoogstens 6 ply en speelde 7. Lg5 "op positie".

8. e3 0-0

Chess kijkt nu dieper en ziet dat pionwinst een fictie is.

9. Lxc4 Ld7 10. Pf3 h6 11. Lh4 g5 12. Lg3 Pe4 13. Dd3 Png3

Zwart heeft zijn doel "loper-vangst" bereikt en daarmee volgens de eerste gedachten zijn ondergang verzekerd. Elsenaar liet zien dat de ruil op een complex van factoren beruist, zoals loper = 3,5; paard = 3,25; en de positionele waardering; wit: half open h-lijn = 16; zwart (na Df6) torens verbonden = 20, aangevallen paard gespeeld = 6, etc. De balans was -10 voor zwart, met Png3 de beste zet.

14. hxc3 Kg7 15. 0-0-0 Pe7 16. Pe5 La4 17. b3 Lc6

Met verwisselde kleuren gaf Chess in de huisanalyse de volgende variant 18. Txh6 Kxh6 19. Th1+ Kg7 20. Dh7+ Kf6 21. Pg4 mat (7 diep, met matdetectie 8 diep). Nona rekende niet zo diep en vond het niet; ze speelde Chess' tweede zet (18. Pxc6). Chess' hoofdvariant luidde overigens: 18. Txh6 Pf5 19. Pxc6 Dd6 20. Th5 Dxa3+ met pionverlies en 36 positiepunten achter. Hieruit volgt welke 'onwaar-

schijnlijke' tussenzettes computers allemaal bedenken.

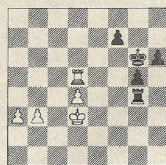
18. Pxc6 Pxc6 19. Kb2 Df6 20. De2 Tfd8 21. Ka2 a6 22. Tc1 Tf7 23. Thd1 Pa5 24. Ld3 e5 25. Dd2 Pc6 26. Le4 exd4 27. Lxc6 bxc6 28. exd4 Df6 29. Tc3 Te8 30. Te3 Dd6 31. De1 Txe3 32. Dxc3 Tb8 33. g4 Dd5 34. f3 a5 35. De5+ Kg6 36. Dxd5 cxd5

Na negen zetten enigszins planloos schuiven is er nu een toren-eindspel bereikt, waarin wit iets beter staat, maar zwart zeer actief spel blijkt te kunnen ontwikkelen. Chess evalueerde dit eindspel dan ook als gelijkstaand.

37. Te1 Te8 38. Txc7 Te2+ 39. Kb1 Txg2 40. Te5 Tf2 41. Txa5 Txf3 42. Ke2 Tf4 43. Kd3 Txc4 44. Txd5

Een bijzonder moeilijke stelling, zeker voor programma's. Vrijpionnen aan beide zijden met als thema: wie is het eerst aan de overkant. Strategische principes

zijn moeilijk te implementeren. De algemene regels die hier goed zijn: a- en h-pion zijn het gevaarlijkst, gaan in andere gevallen misschien niet op. Chess evalueerde als volgt: 44. .... f5 45. Td7 Tg3+ 46. Ke4 f4 47. d5 g4 48. a4 (9 punten) en 44. .... h5 45. Td7 f5 46. Td6+ Kf7 47. Td7+ Kg8 48. Ke2 (6 punten) en koos dus de opmars met f5.

44. .... f5 45. Td6+ Kh5

Natuurlijk lijkt 45. .... Kg7 en alsnog opmars met de h-pion 46. a4 f4 47. a5 Tg3+ 48. Ke4 f3

49. Tf6 g4 50. a6 Tg2 51. b4 Tc2+?

De beste verdediging is hier 51. .... Ta2 en dat is nu weer niet zo moeilijk te programmeren (toren achter vrijpion). Zoals het nu gaat mist zwart zijn kansen.

52. Kb3 Tc7

Beter is 52. .... Te8 b.v. 53. a7 Kg5 54. Tf7 Kg6 etc.

53. h5 Td7?

De laatste fout. Beter was 53. .... Ta7 54. b6 Txa6 55. b7 Txf6 56. b8(D) f2 met spel voor zwart, of ook 53. .... Tg7 54. b6 g3 55. b7 g2 56. b8 (D) g1(D) 57. De8+ Tg6 en zwart speelt nog.

54. b6 Kg5 55. b7 Kxf6 58. b8(D) f2 57. Df4+ Ke7 58. Dxf2 Td6 59. De2+ Te6 60. Dxe6+ Kxe6 61. a7 Kf5 62. a8(D) zwart geeft het op.

Kortom, Nona is nog geen Garpindasvili, laat staan een Kasparov, maar als Mephisto Mondial zal zij haar weg wel vinden.

Schakend Nederland - december 1985

Prof. dr. H.J. van den Herik: Nona computerschaakkampioen